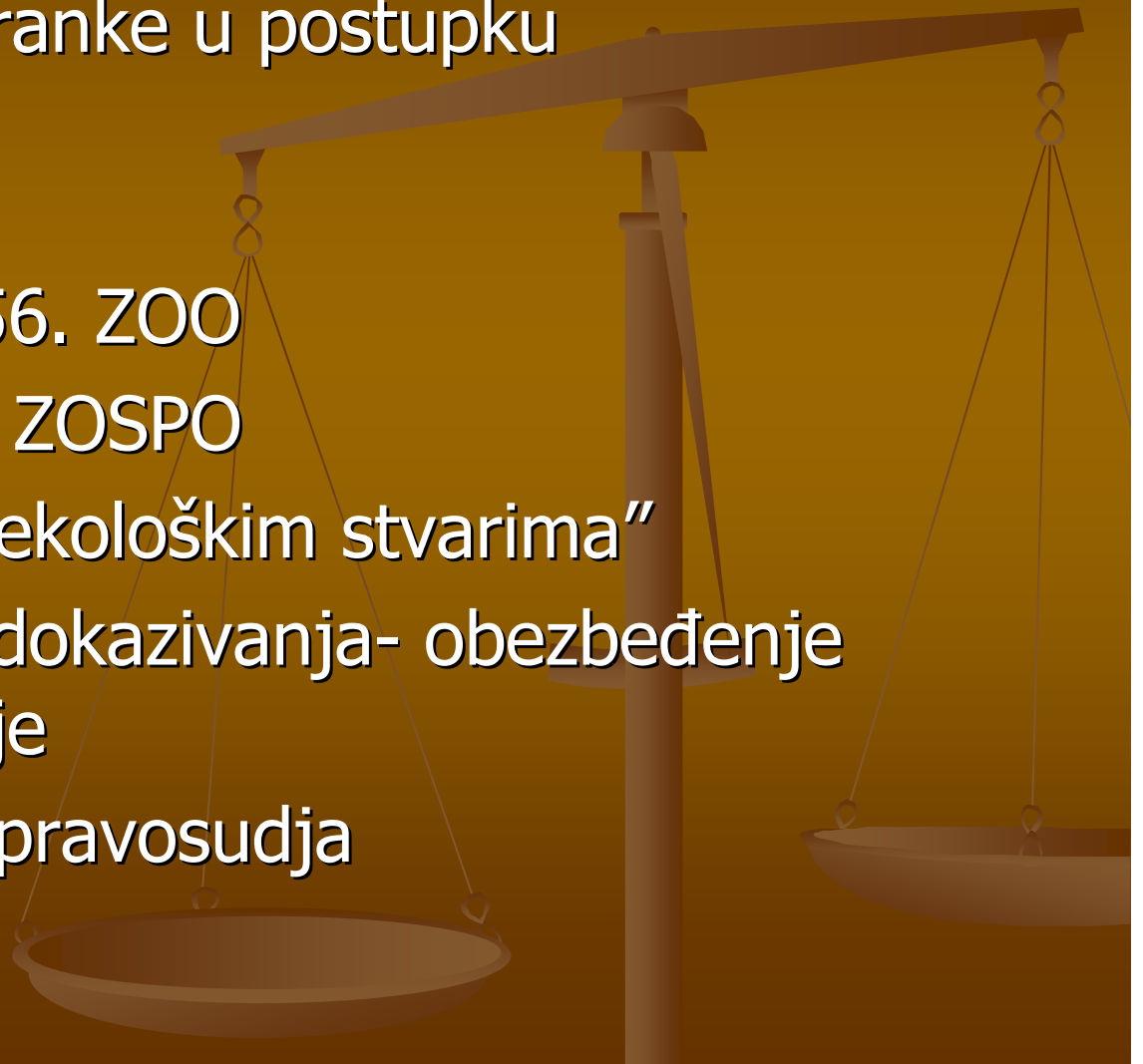

EKOLOŠKO- PRAVNA ZAŠTITA
U
GRAĐANSKOM SUDSKOM POSTUPKU

Adv Sreten Djordjević

Sadržaj:

- Pojam i položaj stranke u postupku
 - Troškovi postupka
 - Privremene mere
- Tužba po članu 156. ZOO
- Tužba po članu 5. ZOSPO
- Naknada štete u "ekološkim stvarima"
- Specifične radnje dokazivanja- obezbeđenje dokaza i veštačenje
- Ocena kapaciteta pravosudja

STRANKA

u građanskom postupku

- **STRANKA (Čl. 74 ZPP)**
 - Stranka u postupku može biti **svako fizičko ili pravno lice;**
 - Parnični sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom u određenoj parnici, priznati **svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja i organizovanja koji nemaju stranačku sposobnost...** ako utvrdi da... u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito **ako raspolažu imovinom** na kojoj se može sprovesti izvršenje.
 - Pravni interes za učešće u parnici se ne dokazuje;
 - Izuzetak: po tužbi iz člana 194. ZPP (tužba za utvrđenje)

POLOŽAJ UDRUŽENJA GRAĐANA u parničnom postupku

- Udruženja građana- pravna lica
- **Zakon o zaštiti životne sredine (Član 81a)**
 - Zainteresovana javnost u postupku ostvarivanja prava na zdravu životnu sredinu **kao stranka** ima pravo da pokreće postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organom, odnosno sudom, u skladu sa zakonom.
- Status subjekata zaštite životne sredine i **ZAINTERESOVANE JAVNOSTI** definisan članovima 4. i 7. ZZZS kao i članom *2. st. 1. tač. 5. Aarhus Convention*
- **Status zainteresovane javnosti** podrazumeva prezumpciju postojanja pravnog interesa za učešće u postupcima u oblasti zaštite životne sredine (...reprezentativna javnost koja je ili bi mogla biti ugrožena aktivnostima u životnoj sredini imaju neposredni pravni interes da učestvuju u postupcima...)

Analiza zakonskih rešenja

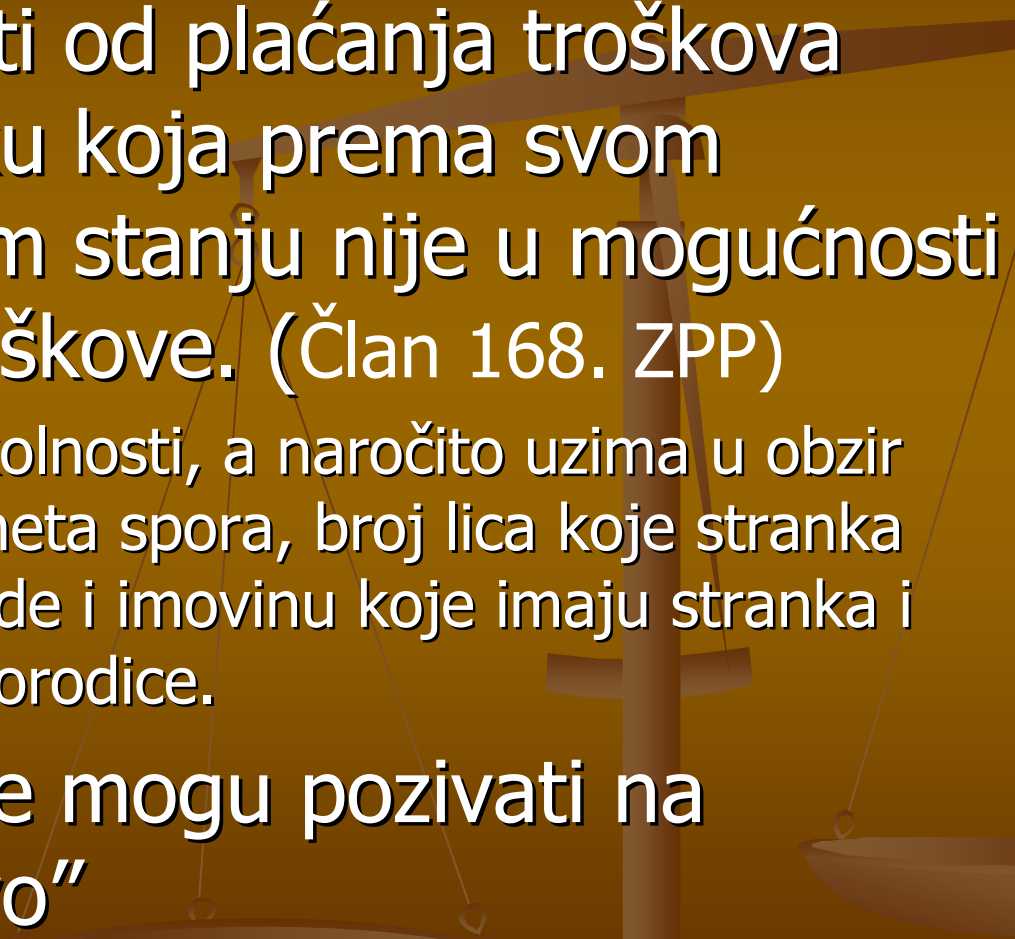
Položaj stranke u odnosu na tuženu Republiku Srbiju

- *(Raniji Član 193. ZPP)* Tužilac protiv Republike Srbije je dužan da pre podnošenja tužbe Republičkom javnom pravobranilaštvu dostavi predlog za mirno rešavanje spora, osim ako je posebnim propisom predviđen rok za podnošenje tužbe (npr: kod smetanja)
 - Odredba sporna sa aspekta ustavnosti (član 36. Ustava: pravo na jednaku zaštitu prava pred sudom);
- Podnošenjem predloga iz stava 1. ovog člana nastaje zastoj roka zastarelosti u trajanju od 60 dana.
 - Sud će da odbaci tužbu kao nedozvoljenu, ako nije podnet predlog iz stava 1. ovog člana, odnosno ako nije protekao rok iz stava 2. ovog člana.
- Odredbe st. 1. do 5. ovog člana shodno se primenjuju i u slučaju podnošenja tužbe protiv jedinice teritorijalne autonomije i lokalne samouprave, kada se predlog za mirno rešavanje spora podnosi nadležnom pravobranilaštvu, odnosno ovlašćenom zastupniku jedinice teritorijalne autonomije i lokalne samouprave.
 - Dilema: primena odredbe člana 193. kod privremenih mera; kod naknade štete, duga, povremenih potraživanja?

Stranka i troškovi sudskog postupka

- Stranka koja u celini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove (Član 153. ZPP)
- Ako stranka delimično uspe u parnici, sud može, s obzirom na postignuti uspeh, da odredi da svaka stranka snosi svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj srazmeran deo troškova.
- Troškovi postupka: sudske takse, predujmi za veštačenja, advokatski troškovi:
 - Odnos Taksene i Advokatske tarife:
 - (taksa na tužbu) u redovnom postupku: vrednost spora preko 1.000.000 dinara vrednosti - 48.800 dinara uvećano za 0,5% od vrednosti spora, a najviše 97.500 dinara- po AT v.s. 1 milion: zastupanje 12.750,00 dinara
 - pred privrednim sudom: preko 10.000.000 dinara vrednosti - 249.600 dinara uvećano za 0,5% od vrednosti predmeta spora a najviše 390.000 dinara- po AT v.s. 10 miliona: zastupanje 31.500,00 dinara
 - Cene veštačenja: veštaci pojedinci i ustanove

Oslobađanje od troškova postupka

- Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove. (Član 168. ZPP)
 - sud ceni sve okolnosti, a naročito uzima u obzir vrednost predmeta spora, broj lica koje stranka izdržava i prihode i imovinu koje imaju stranka i članovi njene porodice.
 - Pravna lica se ne mogu pozivati na "siromaško pravo"
-

PRIVREMENE MERE

- Osnovna pravila (Član 285 ZIO)
- Privremenu meru može odrediti sud, a sprovesti sud ili izvršitelj pre pokretanja, u toku, kao i po okončanju sudskog ili upravnog postupka, sve dok izvršenje ne bude sprovedeno.
- Jemstvo kao uslov za određivanje privremene mere (Član 288 ZIO)
 - Sud može, na predlog izvršnog poverioca, odrediti privremenu meru i kad nije učinio verovatnim postojanje potraživanja i opasnost, ako prethodno položi iznos koji sud odredi kao jemstvo za štetu koja bi izvršnom dužniku mogla biti nanescena određivanjem i sprovođenjem privremene mere.

Vrste privremenih mera

- Radi obezbeđenja **nenovčanog** potraživanja
 - Uslov:
 - ako je izvršni poverilac učinio verovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će se ostvarenje potraživanja osujetiti ili znatno otežati;
 - **Ili, ako učini verovatnim da je mera potrebna da bi se sprečila upotreba sile ili nastanak nenadoknadive štete.**
- Radi obezbeđenja nenovčanog potraživanja **može se odrediti svaka mera kojom se postiže svrha takvog obezbeđenja;**
 - zabrana preduzimanja radnji koje mogu naneti štetu tužiocu, kao i zabrana da se izvrše promene na stvarima na koje je upravljeno potraživanje;
- Radi obezbeđenja novčanog potraživanja (manje bitne za ovu analizu)

Trajanje privremenih mera

■ Član 290

U rešenju kojim se određuje privremena mera odrediće se vreme trajanja privremene mere. Ako je privremena mera određena pre podnošenja tužbe ili pre pokretanja drugog postupka, odrediće se **rok u kome izvršni poverilac mora podneti tužbu, odnosno predlog za pokretanje drugog postupka radi opravdanja mere.**

- Mogućnost produženja trajanja, pod uslovom da se nisu promenile okolnosti pod kojima je ta mera određena.

■ Ukidanje privremene mere (Član 291)

Ako izvršni poverilac u određenom roku nije podneo tužbu, odnosno nije pokrenuo drugi postupak radi opravdanja privremene mere ili je vreme za koje je određena privremena mera isteklo, sud, na predlog, obustavlja postupak i ukida sprovedene radnje.

Postupak će se, na predlog, obustaviti i biće ukinute sprovedene radnje, ako se okolnosti zbog kojih je privremena mera određena kasnije promene, tako da privremena mera više nije potrebna.

Ocena postojanja bitnih prepreke u sticanju svojstva i položaju stranke u postupku

- Sudska praksa- nema posebnih problema u priznavanju svojstva aktivno legitimisane stranke (tužioca) u postupku
- Moguće komplikacije:
 - pitanje imovinskog "cenzusa" kao uslova za priznavanje svojstva stranke neformalnim grupama koje nemaju svojstvo pravnog lica;
- Ocena položaja stranke u postupku
 - Visoki troškovi postupka- neravnoprava n položaj u odnosu na RS
 - Restriktivnost odredaba o "siromaškom pravu"
 - Restriktivna praksa u određivanju privremenih mera

Zaštita po članu 9. st.3 AC

“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

■ “EKOLOŠKA TUŽBA”

■ Zahtev da se ukloni opasnost štete (*Član 156. ZOO*)

- (1) Svako može zahtevati od drugoga da ukloni izvor opasnosti od koga preti znatnija šteta **njemu ili neodređenom broju lica**, kao i da se uzdrži od delatnosti od koje proizlazi uznemiravanje ili opasnost štete, **ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može sprečiti odgovarajućim merama.**
- (2) Sud će na zahtev narediti da se preduzmu odgovarajuće mere za sprečavanje nastanka štete ili uznemiravanja, ili da se ukloni izvor opasnosti, na trošak držaoca izvora opasnosti, ako ovaj sam to ne učini.
- (3) Ako šteta nastane u obavljanju **opštekorisne delatnosti** za koju je dobijena dozvola nadležnog organa, **može se zahtevati samo naknada štete koja prelazi normalne granice.**
- (4) Ali, i u tom slučaju se može zahtevati preduzimanje društveno opravdanih mera za sprečavanje nastupanja štete ili za njeno smanjenje.

Zaštita po članu 9. st.3 AC

“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

- Pokretanje postupka po *Članu 156. ZOO*)
 - Uslov: iscrpljivanje “odgovarajućih mera”
 - Vrste mera i postupci u kojima se mere iscrpljuju: postupci pred organima uprave (prijave inspekcijama, policiji...), dozvoljena samopomoć (čl.162 ZOO);
 - Klopka podnošenja preuranjene tužbe sa posledicom odbačaja ... ako se nastanak uznemiravanja ili štete ne može sprečiti odgovarajućim merama.
 - Manjakavost tužbe po članu 156. ZOO: uslov “iscrpljivanja odgovarajućih mera” obesmišljava postupke sa elementima ugrožavanja životne sredine, u kojima je blagovremeno i hitno reagovanje preduslov efikasne zaštite prava.

Zaštita po članu 9. st.3 AC

“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

■ ZAŠTITA OD EMISIJA (čl. 5. ZOSPO)

- Vlasnik nepokretnosti dužan je da se pri korišćenju nepokretnosti uzdržava od radnji i da otklanja uzroke koji potiču od njegove nepokretnosti, kojima se otežava korišćenje drugih nepokretnosti (prenošenje dima, neprijatnih mirisa, toplote, čađi, potresa, buke, oticanja otpadnih voda i sl.) **preko mere koja je uobičajena** s obzirom na prirodu i namenu nepokretnosti i na mesne prilike, ili kojima se prouzrokuje znatnija šteta.

Zaštita po članu 9. st.3 AC

“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

■ Problemi u dokazivanju:

■ Mešanje pojmova “emisija” i “imisija” u postupku utvrđivanja uzročno posledične veze:

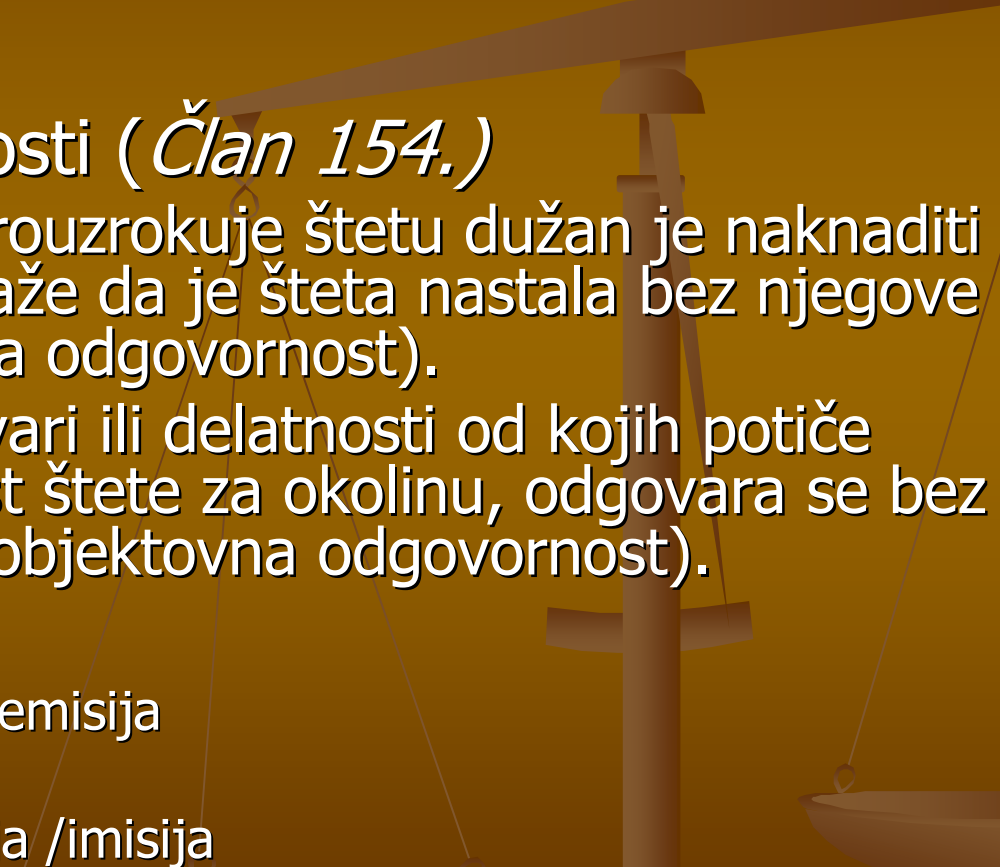
- **Emisija**- ispuštanje zagađujućih supstanci iz individualnih i difuznih izvora u životnu sredinu.
- **Imisija**- koncentracija zagađujućih supstanci u životnoj sredini, odnosno ona koncentracija koju određen objekat ili čovek prima.

■ Omaške u dokazivanju vrste zagađenja:

- Nerazumevanje pojmova: praškaste materije; suspendovane čestice; cementna prašina
- GVI

Zaštita po članu 9. st.3 AC

“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

- NAKNADA ŠTETE
 - Osnovi odgovornosti (*Član 154.*)
 - (1) Ko drugome prouzrokuje štetu dužan je naknaditi je, ukoliko ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivice (subjektivna odgovornost).
 - (2) Za štetu od stvari ili delatnosti od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivicu (objektivna odgovornost).
 - **Dokazivanje:**
 - Primer: zaštita od emisija
 - Vrste emisija
 - Dokazivanje emisija /imisija
-

Zaštita po članu 9. st.3 AC

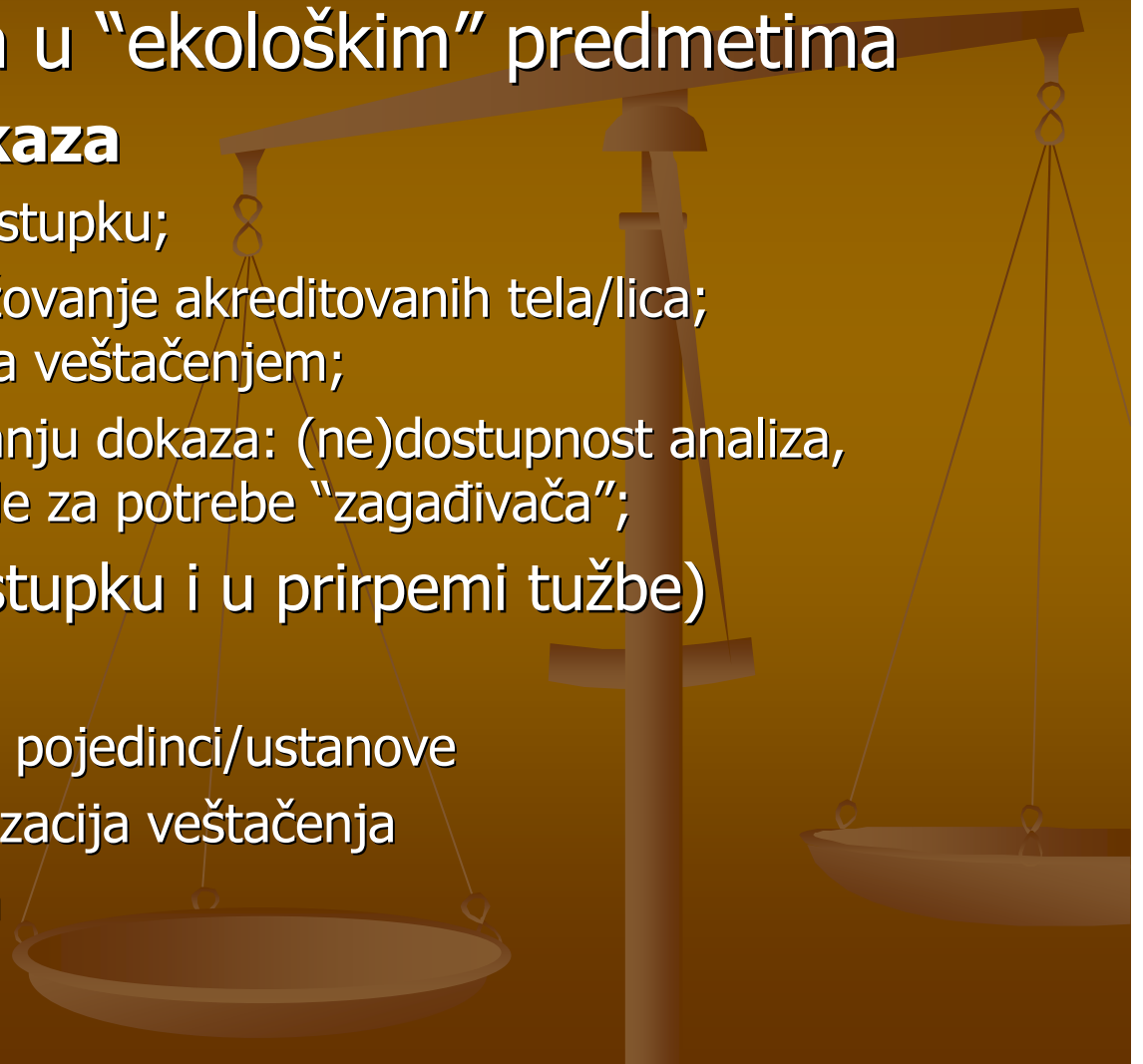
“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”

- **Član 173. ZOO – Šteta od opasne stvari ili opasne delatnosti**
- Šteta nastala u vezi sa opasnom stvari, odnosno opasnom delatnošću **smatra se da potiče od te stvari, odnosno delatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.**
 - Pretpostavka uzročnosti- olakšan položaj tužioca u postupku
- **Osnovi za slobađanje od odgovornosti (Član 177.)**
 - (1) ako imalac dokaže da šteta potiče od nekog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, ni izbeći ili otkloniti.
 - (2) ako dokaže da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika ili trećeg lica, koju on nije mogao predvideti i čije posledice nije mogao izbeći ili otkloniti.
 - (3) delimično, ako je oštećenik delimično doprineo nastanku štete.
 - (4) Ako je nastanku štete delimično doprinelo treće lice, ono odgovara oštećeniku solidarno sa imalcem stvari, a dužno je snositi naknadu srazmerno težini svoje krivice.
 - (5) Lice kojim se imalac poslužio pri upotrebi stvari ne smatra se trećim licem.

Zaštita po članu 9. st.3 AC

*“...svaka Strana će obezbediti da pripadnici javnosti... imaju dostupnost ... **sudskim** postupcima kojima se osporavaju činjenja ili propusti ... koji su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva, a tiču se životne sredine.”*

- Radnje dokazivanja u “ekološkim” predmetima
 - **Obezbeđenje dokaza**
 - U vanparničnom postupku;
 - Uzorkovanje- angažovanje akreditovanih tela/lica; obezbeđenje dokaza veštačenjem;
 - Problemi u pribavljanju dokaza: (ne)dostupnost analiza, izveštaja koji se rade za potrebe “zagađivača”;
 - **Veštačenje** (u postupku i u priprami tužbe)
 - Pitanje složenosti
 - Ispunjenost uslova- pojedinci/ustanove
 - Standardi/standardizacija veštačenja
 - Troškovi veštačenja

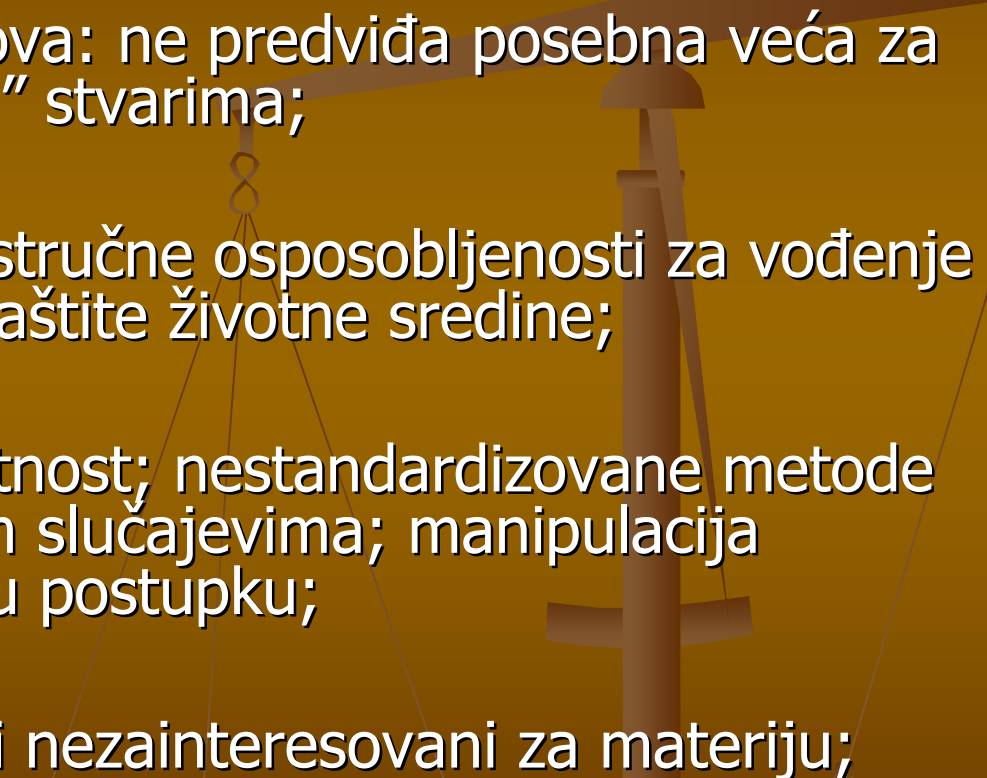

PRAVNI LEKOVI

- Redovni: žalba
 - Nemogućnost izjavljivanja žalbe protiv presude drugostepenog suda kod preinačenja prvostepene presude;
- Vanredni pravni lekovi:
 - Revizija
 - Ponavljanje postupka
 - Zahtev RJT za preispitivanje pravosnažne presude (na štetu javnog interesa)
- Ustavna žalba

Ocena pravosudnih kapaciteta u “ekološkim” stvarima

- Sistem uređenja sudova: ne predviđa posebna veća za suđenje u “ekološkim” stvarima;
 - Sudije: nizak stepen stručne osposobljenosti za vođenje postupaka u oblasti zaštite životne sredine;
 - Veštaci: nekompetentnost; nestandardizovane metode veštačenja u složenim slučajevima; manipulacija nalazima i pozicijom u postupku;
 - Advokati: neobučeni i nezainteresovani za materiju;
-

HVALA NA PAŽNJI

Tužen- vrednost spora 38
miliona dinara

Nije tužen-
kao ni desetine drugih

